

Fuster i l'escola valenciana

VICENT VENTURA*

No són abundants, precisament, les referències a la pedagogia en l'obra de Fuster ni, en general, a les disciplines, si les podem considerar així, de les anomenades "Ciències de l'Educació". Era cautelósissim en l'acceptació "científica" dels exercicis més o menys metòdics del pensament refugiats en "l'àrea de la fantasmagòrica filosofia", per utilitzar la seua irònica terminologia. Estava convençut, però, de que l'educació és imprescindible. Per escrit no va ser massa explícit en la matèria, que recorde, però em consta la seua consideració respecte del treball que fan els mestres. I així mateix el seu convenciment de que les criatures han de ser educades. Tots de criatures hem estat més o menys educats –mal o ben educats– i hem constatat que tal cosa demana sempre un cert grau de repressió. Sobre els instints, naturalment, que poden conduir, per exemple, a llançar al terra llibres i papers ordenats sobre el seient de les cadires, o a balancejar-se com tarzans penjats de les cortines quan s'ha anat de visita amb els pares a una casa. A la de Fuster, per exemple, on les criatures d'alguns visitants, educats amb criteris pedagògics gens convencionals, deixaven en anar-se'n un rastre desolador. Eren, deia, criatures "freinètiques", víctimes del sistema pedagògic predicat per Freinet, que estava de moda aquí, a casa nostra, a finals de la dècada dels 60.

Una obra que hagués volgut fer –i per a la qual va anar confeccionant pacientment fitxes que potser acabaran tenint destí i profit algun dia– era la història social de la llengua. És aquest, sense dubte, el millor camí per anar precisant com s'ha produït la nostra llarga decadència i com ha anat decreixent en conseqüència el sentit de la nostra identitat. El convenciment de que la llengua ens és un signe imprescindible per a no acabar diluïts en l'ambigüitat –val a dir, sense profit tampoc per a qualsevol altra que hauria d'inventar-se– és el que crec jo que el va fer considerar, malgrat les seues evidents insuficiències, que la Llei d'Ús i Ensenyament era en realitat –i ho serà en la mesura en què, en efecte, "normalitza"– allò més útil, o potser l'única cosa útil que podem treure, d'una autonomia que ens ha estat "concedida", ja que no podem honestament dir que l'hem guanyada, i per consegüent ben lluny de l'"autogovern", que ni tan sols pretén seriosament. I en eixe sentit resulta difícil negar que ara com ara són els mestres que apliquen eixa llei els que la fan cívicament útil.

"Normalitzar" en l'escassa mesura en què era possible aleshores l'ús i ensenyament de la llengua era la intenció quan l'any 68, es va crear Tramuntana, la primera escola "en valencià" que probablement havia existit mai a casa nostra. En tot cas, val la pena explicar, crec jo, com van anar les coses. Fuster havia tingut notícia, no sé si per alguna informació escrita o

per referències en alguna conversa amb l'Alfaro –que hi va ser alumne– o per totes dues coses, que en l'any 30, aquí, a València, el Sr. Josep Navarro Alcácer, que havia format part a Madrid de la Institución Libre de Enseñanza, va crear aquí, a València, en locals de l'Escola d'Artesans, la Escuela Cossío, inspirada en els mateixos principis, i em va proposar decididament: "ara s'hauria de fer una cosa semblant, en valencià". Creia que havia d'intentar-se a partir dels nacionalistes que coneixiem i que tenien criatures en edat escolar. Una escola valenciana i laica. M'ho va dir a mi, li ho va dir al Sr. Adolf Pizcueta, i tots tres ens vàrem mobilitzar, cadascú segons la seua disponibilitat, per intentar-ho. I va ser gràcies a pares –i oncles– i al grup de mestres inicials que va començar aquella experiència al Vedat de Torrent, on s'hi havia de dur els xiquets en autobús des de la ciutat de València.

Després van continuar, amb diferents característiques però amb el comú denominador de la llengua, algunes altres experiències, com ara La Masia, que va succeir a Tramuntana, La Gavina, etcètera, que encara funcionen.

Algú hauria de fer un resum històric de com van anar les coses. De les dificultats que van haver de superar-se, etcètera, tot fent constar però que la iniciativa, i fins i tot el diguem-ne que model, ens el va proposar, l'any 68, al Sr. Pizcueta i a mi, Joan Fuster.

* Periodista.